

BRAM JANSEN

CASTING THE PASS

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

De Nieuwe Toneelbibliotheek, Tekst #589
© 2020, Bram Jansen
Eerste druk 2021

isbn 978-94-6076-589-6
nur 307

Niets uit deze uitgave mag worden opgevoerd of verveelvoudigd zonder schriftelijke toestemming van de schrijver en De Nieuwe Toneelbibliotheek

No part of this book may be reproduced in any way without written permission from the writer and De Nieuwe Toneelbibliotheek

De Nieuwe Toneelbibliotheek bestaat uit
Mara Aronson
Connie Nijman
Ditte Pelgrom
Redacteur
Ricky Schouten

Typografie en basis lay-out
Connie Nijman
Printwerk
Hollandridderkerk, Ridderkerk

info@denieuwetoneelbibliotheek.nl
Postadres
De Nieuwe Toneelbibliotheek
Willem Beukelsstraat 42
1097 ct Amsterdam

Casting the pass is online te bestellen op:
www.denieuwetoneelbibliotheek.nl

Personages

Joram
TS

Toneelbeeld

Een kruising tussen een chique ingericht grachtenpand en een fotostudio. In het linkerdeel een strak witte wand en iPhone op statief waar de selftapes worden opgenomen. In het midden op groot scherm het camerabeeld. Aan de andere kant een tafel met zes stoelen, een wijnkast en een grote kamerplant.

Joram bevestigt zijn telefoon op een statief en richt de camera op een witte achterwand. Hij gaat voor de camera staan en doet een laatste articulatie-oefening. Hij start de opname met een Bluetooth afstandsbediening en blijft het voorstelrondje herhalen totdat hij tevreden is.

piep

joram *in camera* Mijn naam is Joram.

Ik ben 1 meter 86.

Ik ben 29 jaar oud.

Ik doe auditie voor de rol van voetballer Ade in het toneelstuk The Pass.

piep

Joram breekt de opname af door nogmaals op de Bluetooth afstandsbediening te drukken en checkt de opname op het scherm van zijn telefoon. Wanneer hij opkijkt ziet hij plots dat zijn tegenspeler [TS] al binnen is.

joram Je bent er al. Fijn. Kom binnen. Dit is jouw stoel.

TS gaat aan tafel zitten.

Goed dat je er bent. Je weet wat we gaan doen, maar ik zal het toch nog even kort toelichten. We gaan selftapes maken.

Joram gebruikt zichzelf als voorbeeld in het frame tijdens de onderstaande uitleg.

Tegenwoordig kun je met je telefoon vanuit je woonkamer, of een studio, audities doen. Dit noemt men selftapes. Er zijn een aantal regels met betrekking tot het maken van zo een selftape.

Regel 1: zorg voor een egale witte of licht grijze achtergrond. Een spijker in de muur leidt al af. Je wilt dat ze naar jou kijken.

2: het kader. Je staat meestal in een close-up. Dus van bovenkant hoofd tot ongeveer de tepellijn.

3: kijkrichting. Is het een monoloog, dan kijk je meestal direct in de camera, is het een dialoog, kies dan een duidelijke kijkrichting.

4: je loopt het beeld tijdens de scène niet in en uit. Je wilt niet dat de casting director jouw filmpje downloadt en de eerste paar seconden

naar een lege wand zit te kijken. Of je komt het beeld inlopen en dan ben je eerst even onscherp. Dan is er al irritatie. Ze zoeken redenen om je niet leuk te vinden.

5: comprimeer je filmpje tot maximaal 20 MB. Want dan zit zo een regisseur of producent ergens op locatie te filmen in, weet ik veel, de bergen van Nepal... slechte wifi... kunnen ze jouw filmpje niet downloaden en dan zien ze jouw auditie niet.

En op deze manier kun je vanuit je woonkamer auditie doen voor internationale producties. Hollywood.

Joram overhandigt het script aan TS.

Hier heb je het script. Ik speel Joram. En jij...

ts ...ik lees alle andere rollen.

joram Precies.

Joram schenkt TS een glas witte wijn in.

Fijn dat jij bereid bent mij hiermee te helpen. Andere acteurs op leeftijd, met alle respect, durfden hun handen hier niet aan te branden. Jij wel gelukkig. Dat waardeer ik. Door jou ben ik gaan dromen van een leven als acteur.

ts Sorry.

joram Volgens mij heb ik alles uitgelegd. Trouwens, mocht er iets misgaan, de camera loopt gewoon door en dat knip ik er dan later wel uit. Klaar? Oké, daar gaan we. De eerste tape.

Telkens wanneer Joram op het knopje van zijn Bluetooth afstandsbediening drukt en de opname start is er een piepje [piep] te horen. Tijdens het opnemen van de selftapes krijgt Joram tegenspel van TS die het script opengeslagen voor zich heeft liggen op tafel. TS drinkt tussen het lezen door uit het glas met witte wijn. Er bevindt zich nog een flinke voorraad witte wijn in de wijnkast in de achterwand.

1

start selftape 1

piep

joram *in camera* Voorjaar 2005.

Ik ben vijftien. Ik heb mij ingeschreven bij jouw castingbureau. Ik mag op gesprek komen.

draait zich richting TS Wow, daar zit je dan, dé casting director van Nederland. Jij hebt tijd voor mij gemaakt. Jij draagt precies dezelfde hoed als ik op mijn casting foto's. Jij gooit mijn casting foto's op tafel. ts Jij bent net als ik. Ga zitten. Dus jij wilt acteur worden.

joram Ja!

ts Val je op jongetjes of op meisjes?

joram Eh...

ts Of weet je dat nog niet? Dat komt nog wel.

einde selftape 1

piep

joram Heb je weleens met hem gewerkt?

ts Ja. Maar in mijn tijd stelde hij nog niks voor. Hij was een assistentje.

2

start selftape 2

piep

joram *in camera* Ik ben nog steeds vijftien jaar. Naast mij op de bank mijn moeder. We kijken televisie. Ik zap. We kijken naar een documentaire over machtige mensen.

ts Hey, dat is die casting director. Is die dan zo machtig?

joram *draait zich richting TS* Hij zei dat hij me leuk vindt. Hij is echt heel aardig! Hij had precies dezelfde hoed als ik.

ts Pas je wel op lieverd.

joram Ja, natuurlijk.

Joram laat de opname doorlopen.

3

start selftape 3

joram *in camera* Een paar maanden later. Ik ben in Zuid-Frankrijk voor mijn peperdure acteerworkshop van een oudere docent. Ik sta in de oefening 'Mama, ik heb AIDS'.

ts Realiseer je wel dit speelt zich af in de jaren tachtig en toen was AIDS nog dodelijk.

joram *begint de spel oefening* Mama, ik moet je iets vertellen.

in camera Daar komt de emotie. Ik heb deze zin tot het einde van de oefening bewaard. Ik voel de tranen prikken achter mijn ogen. De andere leerlingen zitten op het puntje van hun stoel. Hier komt ie.

gaat op in het spel Mama, ik heb AIDS.

in camera Iedereen kijkt naar me. Ik word overvallen door emoties. Ik weet niet wat me overkomt. Ik denk... Wow... Ik kan dit. Dit is wie ik ben.

ts *staat op van de tafel en loopt met het script in zijn handen richting de camera* O o o oo oo ooo... Wat kijk ik toch graag naar je. Je vindt het toch niet vervelend als ik je aanraak?

TS legt een hand op de schouder van Joram. Naast Joram is alleen de hand van TS zichtbaar in het frame. Joram registreert dit.

einde selftape 3

joram Om eerlijk te zijn vond ik het zeikwijven. *piep*

Joram stopt de opname.

Die op school klaagden over docenten die 'hen ongepast hadden aangeraakt.' Het waren ook altijd diezelfde types. Ik dacht: hij moet je gewoon corrigeren, doe niet zo preuts.

ts Precies.

TS loopt met het script in zijn hand terug naar de tafel en gaat weer zitten. Joram pakt een andere telefoon die hij als rekwisiet zal gebruiken.

4

start selftape 4

piep

joram *in camera* Ik ben nog steeds vijftien.

De telefoon gaat.

ts Joram? Met Carla van het castingbureau.

joram *houdt de telefoon tegen zijn oor* O hallo!!!

ts Ik heb een vraag...

in verband met school tv...

het is nog niet zeker hoor...

of het doorgaat...

maar hoe sta je ertegenover...

om naakt te gaan...

op televisie...

zou je dat durven?

Je hoeft niet meteen antwoord te geven hoor.

Of heb je liever dat ik het aan je ouders vraag?

joram *in camera* Wat denk je zelf?

in telefoon Nee hoor. Geen probleem.

einde selftape 4

ts En heb je het gedaan?

piep

joram Nee, ze is er gelukkig nooit meer op teruggekomen.

ts Just checking zeker.

5

start selftape 5

piep

joram *in camera* Drie jaar non-stop auditeren later... Dit is de vierde auditie-ronde voor de toneelacademie in Maastricht. Ik ben praktisch al aangenomen. Het zou nog mis kunnen lopen op een motivatiegesprek. Voor ons staat dé theaterdocent van Nederland. Ik voel me net Harry Potter op Zweinstein.

Joram kiest zijn positie in het frame zodanig dat het lijkt alsof hij tussen zijn medestudenten op de toneelacademie zit.

ts Luister. Jullie zijn er bijna. Nog even en je bent toegelaten tot dé toneelacademie in Maastricht. Maar luister goed naar mij. Ik wil jullie nog één ding op het hart drukken. Nu het nog kan. Doe het niet. Zie ervanaf. Geef die ambitie op. In godsnaam. Doe het niet. Het leidt nergens toe.

joram *in camera* Ik voel me niet aangesproken.

ts Het enige dat je met zekerheid te wachten staat als je deze school hebt afgerond is een kutleven. Als je al werk krijgt, voornamelijk kutrollen, in kutproducties, met kutregisseurs, kutacteurs, kutcollega's, in een kutstuk.

joram *fluisterend tegen een medestudent* Hij zeker. Daarom staat ie les te geven.

ts En met een beetje geluk komt er misschien eens in de tien jaar een rol langs waarvan je zou kunnen denken ja daar doe ik het voor, dit is wie ik ben. Slechts één op de duizend studenten is uitverkoren. Doe het niet. Daar is het gat van de deur. Maak dat je wegkomt.

joram *in camera* Wow. Dit is het. Hier voel ik me thuis.

einde selftape 5

piep

joram Op zo een toneelschool... Je bent per definitie met te veel. Je mag er niets naast doen. Je mag nooit ziek zijn. Alleen de dood is een goed excuus voor afwezigheid. Je wordt er helemaal afgebroken, om –

zoals ze zeggen – je vervolgens weer op te kunnen bouwen. Je leert opnieuw lopen, staan, praten... En ik heb me nooit afgevraagd wie die bouwtekening maakt.

Ze spelen voor god. En je bent zo jong, je neemt alles voor waar aan. Trouwens, er is ook helemaal geen ruimte voor echte vragenstellers. Die komen nergens. Je moet je overgeven.

Ook hij gaf les. Veiligheid is saai, zei hij. Risico nemen maakt je een betere acteur.

ts Had hij wel een punt.

6

start selftape 6

piep

joram *in camera* Het is de zomer van 2012. Ik heb mijn diploma op zak. Ik lig in bed. Het is nacht. Ik val bijna in slaap. Mijn telefoon licht op. *haalt telefoon uit zak en strekt zijn arm buiten het frame* Een vriendschapsverzoek op Facebook. Van jou.

ts Hey Joram. Twan en ik hebben je gezien op het ITS Festival. Jouw afstudeervoorstelling. We vonden jou allebei hartstikke goed.

joram Wow. Dank je wel.

ts Ik zou het leuk vinden om je wat beter te leren kennen. Lijkt je dat leuk?

joram Ja, uiteraard!

ts Kom eens bij mij langs. Jan Steenstraat 80.

joram *in camera* Ik zocht het op met Google Maps en dacht...

kijkt op zijn telefoon ...dit is geen kantoor.

in camera Ik klikte op streetview en zag...

kijkt op zijn telefoon ...dit is een woonhuis.

in camera Jij ziet dus blijkbaar iets in me.

ts Kun je vanavond al, of anders morgenavond?

joram *op zijn telefoon* O. Shit ik lig al in bed. Maar ehh... Ik kijk naast me. Mijn vriendin ligt te slapen. Morgen?

einde selftape 6

joram *verplaatst zich richting zijn volgende positie in het frame* Ik wilde gewoon meedoen. Ik wilde spelen.

piep

Theater maken. Net als jij. Zou jij niet gegaan zijn dan?

TS geeft geen antwoord.

7

start selftape 7

piep

joram *in camera* De volgende avond.

21.00. Ik sta in een portiek in De Pijp. Ik doe mijn haar goed. Ik bel aan.

TS staat op van de tafel en loopt met script in de hand naar de camera.

Hij gaat naast de camera staan en wacht.

joram *belt aan* Het duurt lang. Het was toch wel vanavond? Heb ik het wel goed begrepen?

Dit duurt wel heel lang. Ben jij wel thuis?

Je zal het wel vergeten zijn. Net op het moment dat ik weg wil gaan, zwaait de deur open.

TS stapt het frame in en kust Joram op zijn wang. Het gezicht van TS verdwijnt achter het gezicht van Joram.

joram Hoorde je de bel niet?

ts Jawel. Maar ik was nog even bezig.

Joram laat de opname doorlopen.

8

start selftape 8

joram *in camera* We zijn in de keuken.

ts Ga zitten.

Joram gaat zitten.

joram Wow mooie stoel.

ts Eames Lounge Chair.

joram Is dat Katja? Fedja? En Sophie?

Heb jij al die films gemaakt?

ts Nee. Ik heb ze wel allemaal gecast.

joram *in camera* Wow. Ik zit nu echt dicht op het vuur.

ts Wacht nog eventjes. Ik ben nog even bezig.

joram *in camera* O interessant.

richting TS Waarmee?

TS laat Joram wachten op het antwoord.

ts Een treatment. Die ga ik zelf regisseren.

joram *in camera* Misschien zit ik daarom wel hier. Misschien schrijf je nu wel iets voor mij.

ts Iets voor Pierre.

joram *in camera* O. Kan nog steeds.

Joram wordt weer getest op zijn geduld.

in camera Ik zit hier al twintig minuten te wachten. Ik ga nu iets zeggen.

Joram schraapt zijn keel.

in camera Nee. Nu. Nu ga ik iets zeggen.

richting TS Mijn scooter is helemaal total loss. Viel eerst op links, door de wind, daarna weer op rechts. 3.500 euro schade!

ts Probeer je indruk op mij te maken?

joram Niet gelukt blijkbaar.

Joram laat de opname doorlopen.

start selftape 9

ts We hebben jouw voorstelling gezien. Twan en ik.

joram O. Yes.

ts Wat me opviel is dat het seksuele aspect van die rol niet echt aan de orde kwam.

joram *in camera* Huh. Ik speelde een man, een jaar of vijftig, wiens kind net onder de trein was gekomen. Ik heb nog nooit een rol gespeeld die zo weinig met seks te maken had.

ts Iedere rol heeft altijd een seksueel aspect in zich. Al speel je Klein Duimpje. Juist Klein Duimpje.

joram *in camera* Interessant. Klein Duimpje.

ts Het is alsof je iets verborgen houdt. Iets geheim houdt. Iets niet laat zien. En dat zit hem in het seksuele. Ben je weleens geil?

joram *in camera* De hele dag.

aan de keukentafel Ja weleens.

ts Heb je een vriendinnetje?

joram Ja.

ts Gaat het goed tussen jullie?

joram We hebben ruzie.

in camera Waarom zeg ik dit?

ts O ja... Vandaar dat je zo gespannen bent.

joram *in camera* Ik word juist gespannen van jou.

ts Mag ik even?

TS loop op Joram af, steekt zijn hand in het frame en begint Joram zijn nek te masseren.

joram Als je iets probeert dan schop ik je ballen in je keel.

ts Zo, agressief mannetje. Je bent toch acteur. Dan moeten mensen toch aan je kunnen zitten. Acteren gaat over intimiteit. Anders kom je nergens. Zie je daar die oorkonde?

joram Naast Katja?

ts Dat is mijn reiki-diploma. Ik ben gediplomeerd reiki-therapeut. Je bent behoorlijk gespannen. Zal ik je eens goed masseren. Kom maar even mee naar boven.

TS loopt met het script in zijn hand terug naar de tafel en gaat weer zitten.

joram in camera Je hebt gelijk, ik ben wel erg gespannen. Een massage kan geen kwaad. Toch? Nee zeggen maakt alles kapot. Jij bent wel jij.

Joram laat de opname doorlopen.

10

start selftape 10

Joram kiest een nieuwe positie en ziet de massagetafel staan.

joram *in camera* Boven staat gewoon een professionele massagetafel!
ts Ik ga je masseren. Dat doe ik met olie.

joram *in camera* Hou ik helemaal niet van.

ts Dan moet je wel even je kleren uittrekken. Trek dan even deze rode onderbroek van mij aan, want anders komt het op de jouwe en wat zal je vriendin daarvan vinden?

joram Dat zou ze raar vinden.

Joram doet zijn shirt uit en draait zijn rug naar het frame alsof we hem van boven op de massagetafel zien liggen.

joram *in camera* Ik lig eerst op mijn buik. Ik voel een koude hand op mijn hamstring.

ts Draai je maar op je rug. Ik zou allang een stijve pik hebben gekregen.

joram *in camera* O kak. Ik probeer alleen maar te denken: mijn oma in een kist, mijn oma in een kist, mijn oma in een kist. Om maar geen stijve pik te krijgen.

richting TS Het is wel genoeg zo.

ts Vind je? Straks kom je thuis helemaal ruikend naar Kneipp-olie, wat zou je vriendinnetje daar wel niet van zeggen. Ga maar even onder de douche.

Joram laat de opname doorlopen.

11

start selftape 11

joram *in camera* Ik ben hier nog geen uur binnen en ik sta al onder de douche. Hoe doe je dat toch? Waarom doe ik dit? Ik kan inderdaad niet stinkend naar de olie thuiskomen.

Joram kiest een nieuwe positie in het frame. Hij spoelt zich af onder de douche.

ts Ik heb hier een handdoek voor je.

joram *in camera* En je gaat met de handdoek op de rand van je bed zitten. En wacht af met een zelfvoldane grijns. Kut. Ik moet nu wel mijn pik laten zien.

richting TS Ik... eh... ik heb me al een hele tijd niet geschoren.

in camera Oké. Ik laat me niet kennen. Ik loop op je af, pak mijn handdoek, droog mezelf zo snel mogelijk af en trek mijn boxershort aan.

Joram laat de opname doorlopen.

12

start selftape 12

Joram kiest een andere positie in het frame.

ts Bekijk jezelf nou eens in de spiegel. Je hoeft je toch nergens voor te schamen. Dat ziet er toch allemaal prima uit. Of vind je van niet?

Je traint er toch hard voor. Ben je dan niet blij met het resultaat?

joram Nou je ziet toch altijd de imperfecties bij jezelf. Dunne beentjes. Ik vind mezelf toch altijd wel pezig. Die polsjes. Heb jij dat dan niet?

ts Zie je dan niet hoe knap jij bent? Heb je een syndroom of zo? Dat heeft een naam.

joram Ja ik zie wel dat ik train. Het had erger gekund.

ts Meen je dat nou? Wat doe je nou moeilijk? Straks moet je misschien tachtig keer zo op het podium staan. Pak je borst eens vast. Precies.

Voel eens. Het zijn gewoon spieren. Raak jezelf maar aan. Adem eens wat zwaarder. Nog zwaarder. Niks om je voor te schamen. Sla jezelf eens. En nu eens hijgen. Nog harder.

joram Dit wordt raar. Dit voelt heel ongemakkelijk. Nee. Zo is het genoeg. Ik moet weg trouwens.

Joram doet zijn shirt weer aan en maakt aanstalten om weg te gaan.

ts Kom we drinken nog wat.

Joram laat de opname doorlopen.

13

start selftape 13

joram *in camera* Eenmaal beneden in de keuken drinken we nog even een wijntje. Het is eigenlijk best gezellig. Ik voel me wel een beetje licht in mijn hoofd worden... Jij zal toch niet iets in mijn drankje... Nee, nee, nee. Dat gaat te ver.

ts Ik vond het leuk om je een beetje beter te leren kennen.

joram Ik ook.

TS stapt het frame in en pakt Joram vast in een hele stevige omhelzing. TS houdt zijn tekstboek buiten beeld. In het frame verdwijnt het hoofd van TS achter de schouder en het hoofd van Joram.

ts Jij wilt dit toch ook. Geef nou toe. Je valt toch ook op mannen. Jij wilt toch gewoon pik in je.

joram Laat me los. Ik waarschuw je.

Joram slaat van zich af. TS verdwijnt uit het frame.

joram Sorry.

ts *gaat weer aan tafel zitten met het script* Agressief baasje. Daar hou ik wel van. Die agressie van jou is interessant. Daar kan ik wel wat mee. Laten we snel nog een keer afspreken. Ik heb plannen met jou.

einde selftape 13

piep

joram *loopt het frame uit, neemt een slok water en bladert door zijn script* Als je dit zo speelt denk je, wáárom ga je hierin mee? Het is allemaal zó overduidelijk. Maar het echte leven openbaart zich niet als een perfecte dramaturgie. Er is veel meer ruis, waardoor je het overzicht verliest. Als je er middenin zit, ga je uit van de beste bedoelingen.

14

start selftape 14

piep

Joram kiest de juiste positie in het frame en haalt de telefoon die als rekwisiet dient uit zijn broekzak.

joram in camera We sms'en.

ts 'Hey potenrammer wanneer kom je weer eens langs?' 'Misschien heb je iets goed te maken?'

'Ik wil iets met je bespreken.'

'Zorg jij voor de peuken, dan zorg ik voor de drank.'

joram in camera Ik ga mee in jouw wereld. Ik moet wel. Ik wil spelen.

typt op telefoon 'Ben al onderweg, viespeuk.'

ts 'Humor is veilig.'

Joram laat de opname doorlopen.

15

start selftape 15

joram in camera En diezelfde avond sta ik weer voor jouw deur. Ik heb echt iets goed te maken. Ga jij het weer proberen? Nee, dat stadium zijn we voorbij. De deur zwaait open, jouw luchtje vliegt mij tegemoet
richting TS Wat heb je toch een goede geur.

kijkt in de camera en slaat zichzelf Waarom zeg ik dit nou?
ts Dank je. Tip van Carice. Er zit een stofje in en dat versterkt je eigen feromonen. Er zijn mensen die zeggen 'gatver', maar kennelijk zijn wij een match. Leuk.

Joram laat de opname doorlopen.

start selftape 16

joram *in camera* Aan de keukentafel.

ts Ga zitten. Vertel. Hoe is het met je vriendinnetje?

joram *in camera* Moet dat?

richting TS Goed hoor.

ts Klinkt niet echt spannend.

joram *in camera* Jij wilt blijkbaar iets anders horen. Ik heb helemaal geen zin om met jou hierover te praten.

richting TS Het gaat eigenlijk niet zo goed. We hebben ruzie. Ze denkt dat ik vreemdga.

ts Ben je vreemdgegaan?

joram Nee. Nooit gedaan.

ts Denk jij dat zij vreemdgaat?

joram Ik weet het niet. Ik denk het niet.

ts Dat weet je zeker? Stel dat ze het op zou biechten. Is dat dan het einde van jullie liefde? Hoe lang kennen jullie elkaar al?

joram Al heel lang. Ze is de liefde van mijn leven.

ts Denk jij.

joram Ik hoop het.

ts Hebben jullie veel seks?

joram *in camera* Waarom wil jij dat allemaal weten?

Joram haalt diep adem.

joram Ja, drie keer per week.

ts En dat vinden jullie allebei nog steeds lekker?

joram Ja.

ts Het feit dat jij nou hier bent. Terwijl je ook met haar op de bank had kunnen zitten. Wat vindt ze daar eigenlijk van dat jij hier zo laat komt... bij mij thuis... privé?

joram *in camera* Dit is dus waar we net ruzie over gehad hebben. Dit vindt ze dus niet leuk. 'Ga maar lekker naar je nieuwe vriendje.'

richting TS Dit is toch een werkafpraak?

ts Stel dat jij een rol krijgt aangeboden in Hollywood. Of bij Lars von Trier. En Lars von Trier staat erom bekend dat hij de penetraties echt laat doen door zijn acteurs. Zou jij dat doen? Ook op een auditie? Zou jij

seks hebben op een auditie? Zou jij bijvoorbeeld Nicole Kidman neuken? Gezien je principes over trouw en ontrouw? Denk je dat jouw relatie dat overleeft?

joram *in camera* Jezus wát een vraag!

richting TS Ik weet... eh... niet of ik het zou willen en zou kunnen... Of ik hem überhaupt... eh... hard zou krijgen... En ik weet ook... eh... niet of de relatie dat zou overleven.

ts Dat is voor jou een reden om het niet te doen?

joram Is dit een echte vraag of hypothetisch?

ts Het zou een echte vraag kunnen worden, want ik ken Lars en hij werkt aan een nieuwe film en dat is een coproductie. Er zit Nederlands geld in en daarom moeten er ook Nederlandse acteurs gecast worden. Zo heb ik voor Dogville ooit Gijs gecast, maar hij kon niet, dus dat is dan uiteindelijk Thom Hoffman geworden. Ja, natuurlijk, tweede keus.

joram Als het echt concreet wordt, zou je het mij dan nog een keer willen vragen?

ts Jij hebt dus Hollywood-ambities.

joram Klopt. Zeker. Zeker.

ts Doe het iets rustiger aan. Begin nou eens met Londen, dan verlies je het contact met Nederland niet meteen. Neem een voorbeeld aan Michiel Huisman. Ik heb Michiel geholpen aan een kostuumdrama. Ik ken trouwens Nina Goldt, ken je die?

joram Ja.

ts Zij is de belangrijkste casting director in Londen. Ze doet zelfs James Bond, Star Wars, nou wat doet ze niet. Ik heb trouwens een stuk en dat lijkt me misschien wel interessant voor jou. Ik heb het gezien in Londen. Op West End. Het heet The Pass. Een prachtig stuk. Het gaat over twee voetballers. Nog nooit zoiets goeds gezien. Vond Twan ook. Het is echt iets voor jou. Op het lijf geschreven. Lees het maar.

joram *in camera* Op mijn lijf geschreven? Het gaat over twee profvoetballers die in de kast zitten. De hele eerste akte wordt in onderbroek gespeeld...!

einde selftape 16

piep

joram Mijn agent zei lachend: 'Als je je broekje maar aanhoudt.'
ts Te laat...

joram 'Maar ga maar wel. Hou die band maar warm. Je weet nooit wat hij voor je kan betekenen. Hij is wel dé belangrijkste casting director van Nederland.' En je denkt gewoon: mij gebeurt dat niet. Ik ben er zelf bij.

17

start selftape 17

piep

joram *in camera* De week erop zit ik weer bij jou aan de keukentafel.

Joram neemt in het frame de positie in die hoort bij de keukentafel en gaat zitten.

ts Heb je het gelezen?

joram Eh. Ja.

ts Wat vond je ervan?

joram Ik zie mezelf dit wel doen.

ts Ik heb erover nagedacht: ik wil het zelf regisseren en produceren. Ik denk dat jij die ene rol van Jason zou kunnen spelen. En voor die andere rol moeten we een geile zwarte... acteur zien te vinden.

joram *werpt een afkeurende blik in de camera*

ts Ik heb wel acteurs nodig die het willen, die het kunnen, die het durven. Het is nog niet zeker of het doorgaat, maar ik wil alvast wat uitproberen, hier bij mij thuis in de avonduren, om te zien of het klikt tussen ons, of er chemie is tussen ons. Misschien zeg je wel, ik heb helemaal niks met... voetbal.

joram *in camera* Als ik het goed begrijp 'heb ik de rol'... áls het doorgaat... maar moet ik eerst halfnaakt door jouw huis dartelen zonder enige garantie op betaald werk... Wat denk je zelf?!

richting TS Gaan we doen.

Joram laat de opname doorlopen.

start selftape 18

ts Nou begin maar. Ga maar staan.

Waarom wil je eigenlijk acteren?

joram Eh...

ts Heb je daar weleens over nagedacht?

Waarom denk je dat mensen een uur lang, of langer, naar jou in je onderbroek moeten kijken?

joram Ik kan het me gewoon niet herinneren... zover als mijn geheugen teruggaat... als kind van drie al was ik een komediant, een acteur... ik wilde altijd iedereen aan het lachen maken... Dit klinkt echt heel slecht. Ik bedoel...

in camera Wat een kutvraag. Dat vraag je toch ook niet aan een loodgieter?

ts Hebben ze op de toneelschool nooit gezegd dat je daarover na moet denken. Waarom je eigenlijk dat toneel op wil. Voordat je überhaupt dat toneel opklautert.

joram Jawel.

ts Weet je wat ze trouwens hebben gezegd tegen mij op die toneelschool van jou? Die docent van jou. Die goeroe. Ik vind die jongen op het toneel nog gênanter dan in het echt. Dat is duidelijk. Ik ben godzijdank geen acteur geworden. Maar goed, de vraag was: waarom zou een publiek naar Joram willen kijken?

joram Ik zou niet weten wat ik anders zou moeten doen. Ik kan ook niks anders.

ts Weet je wat het is met jullie acteurs. Jullie vinden jezelf allemaal het belangrijkste wat er is. Het middelpunt van het universum. Weet je wat jij bent. Daar is een naam voor. Een narcistische theaterpersoonlijkheid. Dat is wat jij bent.

joram *in camera* Wow. Ik heb een stoornis? Hmmm... Marlon Brando had dat volgens mij ook.

ts Ik was net zo een verwarde kluwen wol als jij, maar ik heb mezelf helemaal ontrafeld. Ik weet precies van de hoed en de rand. Ik ben zes jaar in psychoanalyse geweest. Ik ken mezelf. Jij moet daar nog aan beginnen.

piep
19

start selftape 19

Joram stapt uit het frame, pakt zijn script en gaat weer terug in het frame staan.

piep

ts Ik heb een poging gedaan het te vertalen. Hier is de tekst.

Joram gooit het script omhoog en vangt het zelf weer op, alsof het hem van buiten het frame is toegeworpen.

joram Gaan we dit nu echt doen? Of lezen?

ts Ken je het uit je hoofd?

joram Nee.

ts Nou dus, we lezen dan maar. Maar we gaan het ook doen.

joram In onderbroek?

ts Pagina 23 onderaan. 'Ze vonden jou een beetje twijfelachtig.'

joram *in camera* Christus. Natuurlijk deze scène.

einde selftape 19

piep

joram Kun je misschien toch heel even in het shot komen staan?

TS staat op van de tafel en loopt met het script in zijn hand en gaat voor de camera staan. Joram zoomt uit.

ts Waarom zei je eigenlijk geen nee?

joram Ik heb weleens nee gezegd. Dat was tegen de regisseur op een stage bij een toneelgezelschap. Hij vroeg of ik bleef slapen. Ik dacht 'dit kan écht niet.' De drie maanden die volgden waren de ergste periode uit mijn schooltijd. Er werden nare spelletjes gespeeld. Niemand greep in. Ik keek voortaan wel uit.

20

start selftape 20

piep

Joram gaat naast TS in het shot staan.

ts Jij speelt Jason en ik speel Ade.

Ook Joram leest tijdens de volgende dialoog de tekst uit het script.

ade Ze vonden jou een beetje twijfelachtig

jason Wanneer?

ade Toen je onder de douche stond

jason Wat bedoel je?

ade Anders

jason Anders, wat bedoel je? Wat bedoel je?

ade Een beetje – je weet wel

jason Nee, ik weet niet

ade Bekakt

jason Bekakt? Bekakt! Ik kom uit een boerengat!

ade Je komt niet bepaald uit een ghetto

jason Ik neem een biertje

ade Het wordt je teveel?

We weten toch allebei wat er aan de hand is

Ons contract loopt nog 8 maanden, ze gaan een van ons dumpen en het gaat nog snel gebeuren ook, anders hebben ze niks

Ze kunnen ons niet allebei houden, niet in deze nieuwe opstelling

jason Dat weet ik, Ade, ik ben niet achterlijk

ade Er is een kans, maar die wordt steeds kleiner

jason Als ik mezelf morgen vrij speel, speel je me dan toe?

ts The Pass...

jason Ade, ik vraag je wat

ade Als je de kans krijgt, moet je hem pakken, want dat doe ik ook
Misschien heb ik dit wel meer nodig dan jij

Het is niet persoonlijk, dat is het nooit
jason O nee?

joram *leest de regie* Jason gaat naar de mini-bar, neemt een biertje,
open het en drinkt. O, nu ga ik naar de minibar
ts Ga verder bij 'Dit is stom...'

jason Dit is stom. Wat er ook gebeurt we zullen altijd broeders
blijven, ja? Kom op, vriend, hier
ade We hebben morgen een wedstrijd
jason Je wijst me af? Ade, je laat me hier hangen? Ade? Broeders

ts *leest de regie* Ade drinkt. Geeft het biertje terug.
ade Broeders

joram Jason drinkt.

jason Dikzak

Joram en TS voeren de regieaanwijzingen op speelse wijze uit.

ts Jason geeft Ade een stomp. Doe maar. Ade slaat harder terug.
joram Jason geeft Ade een speelse stomp.
ts Ade geeft Jason een stomp terug, iets harder.
joram Jason slaat nog harder terug.
ts Ade klemt Jason vast op het bed.

jason O ja! Ja! Doorgaan! O! O ja! Wil je er even aanzitten?
ade Jij viespeuk, ik zal je eens bij je ballen pakken!
jason Hij doet het ook nog! Hey jesus, dat is best lekker...

TS grijpt Joram in zijn kruis.

einde selftape 20

joram Wat doe je?

piep

ts Zo ging het toch?

joram Nee. In het echt was het nog veel erger.

TS loopt terug naar de tafel. Joram volgt hem.

joram Ja, ik was blut. Ik wilde niet langer op een houtje hoeven bijten.

Hoe stel je jouw voorwaarden als je telkens weer dankjewel moet zeggen omdat je 'mag' werken? Hoe stel je jouw voorwaarden wanneer zelfs dat kleine beetje geld dat jou wordt aangeboden ervoor zorgt dat je niets eens je vaste lasten kunt betalen? Als ZZP'er in deze sector heb je niks in te brengen. Je bent afhankelijk van hun fooien. Dus een week later zat ik toch weer in die keuken.

21

start selftape 21

piep

Joram loopt naar de camera, past het shot aan en gaat weer staan op de positie van de keukentafel.

joram Ik heb auditie gedaan voor Goede Tijden Slechte Tijden.

in camera Ik heb geld nodig. En ik wil gewoon spelen.

ts En ben je het geworden?

joram Ik weet het niet.

ts Weet je het nog niet? Ik zal even naar kantoor bellen. Met mij. Jullie hebben toch audities gehad vanmiddag? O. Ja. Aha. O. nou. Oké. En is er al iets bekend over...?

stilte

joram *in camera* Ik kan hier nog niets uit opmaken.

richting TS En?

ts Je hebt mij niet meer nodig. See you in the headlines.

joram *in camera* Heb ik de rol aan jou te danken? Heb jij mij voorgesteld? Wilde jij van mij af?

ts Popje ik moet morgen vroeg op. Locatie-bezoek. Dus als je het niet erg vindt. Doei.

einde selftape 21

piep

ts Hoe heette jij ook alweer in Goede Tijden Slechte Tijden, G-T-S-T?

joram Job. Op een gegeven moment stond ik handtekeningen uit te delen op de kermis in Weert en dacht ik: dit is niet waarvoor ik naar de toneelschool ben gegaan, dit is niet waar ik van droomde. Ik wilde meer. En wie kon mij daar beter bij helpen dan hij.

start selftape 22

piep

joram Sorry dat ik zo lang niets van me heb laten horen. Gaan we The Pass nog doen? Ik mis... Ik mis...

ts ... 'het toneel'... 'echte rollen'... 'diepgang'... 'inhoud'...?

joram Ja, precies.

ts Ik cast niet meer: wat wil je van me?

joram The Pass.

ts Jij hebt het door je vingers laten glijpen. Alles. Die rol. Onze vriendschap. Je hebt geen misbruik van mij gemaakt. Heb je dat boekje trouwens nog? Ik wil het terug.

joram Hoe had ik onze vriendschap dan kunnen misbruiken? Kunnen we het niet alsnog maken?

ts Waarom moet altijd alles van mij komen. Je hebt de rol. Maar ik ga het niet produceren. Dat moet je zelf doen. Je moet er iets voor over hebben. Het komt je niet allemaal aanwaaien. Al denk je van wel. Ga het zelf maar produceren. Dat kun je leren. Stop met Goede Tijden. Laat je eruit schrijven, kom bij mij op kantoor zitten en begin maar. Dan zien we wel wanneer het geld oplevert. Beschouw het als een investering.

joram Oké. Oké. Dit is misschien een kans.

Joram laat de opname doorlopen.

start selftape 23

Joram kiest een nieuwe positie in het frame en beweegt zo dat het lijkt alsof hij draait op een bureaustoel.

ts Kun je deze mensen even bellen en uitnodigen voor de speciale auditie van de Toneelacademie in Maastricht.

joram Doen jullie dat nog steeds? Die elite-audities?

ts Hoezo? Elite-audities.

joram Nou toen ik auditie wilde doen waren er nog maar vijf plekken over, terwijl er vijftien mensen in de klas zaten. Dat was niet echt eerlijk.

ts Ik maak gewoon een heel eerlijke voorselectie van de beste tien.

joram Was dat jouw idee, van die audities, of kwam dat van de academie?

ts Van Yvonne? Wat dacht je? Die heeft nog nooit zelf iets bedacht. Ik ben nu eenmaal een ideeënman. Maar van al mijn plannen worden er maar een paar door mijzelf verwezenlijkt, op het creatieve vlak dan. Vaak ben ik alleen maar de producent. Verbinden, ik breng mensen bij elkaar, verbinden, daar hou ik van, een klus die nog wel eens wordt onderschat. Moeite met anderen in de schijnwerpers zetten heb ik niet, wel met toegeven dat ik iets niet kan. Daarom is het ook zo belangrijk dat het regisseren is gelukt. Zeggen anderen ook. Dat ik niet tot de vernieuwers in het vak wordt gerekend, soit. Wat ik met mijn theaterbedrijf beoog is kwalitatief hoogstaande commerciële voorstellingen in het land brengen waar veel gezelschappen en producenten de landelijke tournee afbouwen.

Weet je wat, het gaat erom dat je de concurrentie te slim af moet zijn. Ik vraag bijvoorbeeld hoe doen ze dat bij Soldaat van Oranje.

Vlaggetjes? Nou dan doen wij hoofdbandjes. Op die manier is het mij gelukt om de concurrentie weg te spelen. Dat is voor mij het spel.

Het fijne van al mijn petten is dat ik ook heel veel kansen kan geven. Zo wil Klaas graag een musical maken. Niet erin spelen, maar zelf schrijven dus. Kom dat bij ons doen zeg ik dan.

Wij denken vanuit acteurs, schrijvers, titels en vervolgens kijken we hoe we daarmee kunnen schuiven tussen de verschillende bedrijven van mij. Die onderlinge kruisbestuiving geeft mij energie.

joram *in camera* Zo, jij bent wel echt de eindbaas.

ts Weet je wat al die petten betekenen voor de talentontwikkeling? Weet je hoeveel mensen ik iets te bieden heb? Dus bel maar.

einde selftape 23

piep

ts Heeft hij dit echt gezegd?

joram Ja in Vrij Nederland, 2018. Maar liefst zes pagina's over hoe geweldig hij is. Waar zijn de kritische journalisten wanneer je ze nodig hebt?

start selftape 24

piep

Joram start de opname en maakt draaibewegingen op zijn bureaustoel.

joram *in camera* Ik zit achter een leeg bureau. Ik heb eigenlijk geen idee wat ik hier zit te doen. Ik moet mezelf maar zien te bewijzen en nuttig zien te maken. Vervolgens ben ik alleen maar kutklusjes aan het doen en jou zie ik nooit.

Joram speelt alsof de casting director opeens langs komt gelopen.

joram Ik kwam hier toch om The Pass te produceren? Dat is niet wat ik nu aan het doen ben. Wat is de bedoeling? Ik zit hier gratis te helpen acteurs te casten voor rollen die ik zelf zou willen spelen. Weet je wat, ik kap ermee, ik neem ontslag.

in camera Van mijn onbetaalde baan.

ts Zou ik jou eens wat zeggen, jochie.

joram *in camera* Nu gaan we het krijgen.

ts Ik ga morgen naar Ibiza. Om aan ons stuk te werken.

joram The Pass?

ts Ja. En jij gaat mee.

joram *in camera* Jouw assistent geeft me een ticket en wenst me oprecht veel plezier.

einde selftape 24

piep

Joram loopt het frame uit en gaat bij TS op het hoekje van de tafel zitten.

joram Bij hem werkte ik voor niks. Voor mijn geld had ik een baantje als sportinstructeur. Ik kon wel janken, maar ik deed dit met een doel. Zodat ik niet meer afhankelijk zou zijn van de rollen die me wel of niet werden toegeworpen of voorgespiegeld.

Eerlijk is eerlijk: het is een verademing om niet meer alleen maar bezig te zijn met mezelf, maar ook met de ander. Een oudere mevrouw heeft

tijdens een oefening last van haar onderrug. Ik zeg: 'Mevrouw, u moet uw heup ook wat verder naar achter duwen.' 'O wow, als ik mijn heup zo naar achter duw...' – meteen verlichting.

Je hebt gewoon een heerlijk basaal contact met de leden. Als acteur is het allemaal 'ik ik ik.'

Maar op een gegeven moment kreeg ik ruzie. Ik moest altijd zelf achter mijn geld aanzitten. De vrouw van de financiële afdeling van de sportschool behandelde me als stront. Dus ik zeg tegen haar: 'Luister, ik ben heel lang heel aardig geweest, maar nu ga jij gewoon betalen.'

'Rustig, jongen, zo praten we niet.' 'Wat? Ik rustig? Jij gaat nu godverdomme gewoon BETALEN!'

Joram slaat met vuist op tafel en bezeert zichzelf.

ts Voor wie is deze woede eigenlijk bedoeld?

joram Ga jij nu ook al mijn therapeut spelen? Flikker op man.

25

start selftape 25

piep

Joram kiest een nieuwe positie in het frame.

joram in camera We staan op Schiphol.

ts Wat vindt je vriendinnetje er eigenlijk van dat wij nu naar Ibiza gaan?

joram Het is toch werk. Werk vindt ze oké.

Ik ken het stuk al bijna uit mijn hoofd.

ts Vindt ze het echt oké?

Joram geeft geen antwoord.

Pas jij even op de spullen, ik moet nog even met mijn moeder bellen.

joram in camera Jij komt weer teruggelopen.

richting TS En? Hoe gaat het met je moedertje?

ts Godverdomme, hoe haal je het in je botte hersens om het over mijn moedertje te hebben? Dat gaat je geen flikker aan. Wie denk jij wel dat je bent? Lul.

joram Sorry, sorry. Het was een oprechte vraag...

in camera Hey... daar loopt Patty Brard. Zij vliegt ook naar Ibiza.

Serius, overal waar je kijkt in de Gate lopen BN'ers. Ik word aan iedereen voorgesteld als een vriend, geloof ik, een collega. Maar ik zie ze denken... Jaja.

Joram laat de opname doorlopen.

26

start selftape 26

joram We stappen het vliegtuig in. Ik heb vliegangst. We stijgen op. Ik ben misselijk. Ik klamp me vast aan de leuning en ik verstijf compleet.

Joram gaat zodanig dicht op de camera staan dat alleen zijn wijd opengesperde oog zichtbaar is.

ts laat zich al lezend helemaal gaan in zijn tegenspel Wat zit je je godverdomme aan te stellen! Dit gaan we niet doen. Zet je eroverheen. Je kunt er toch niets meer aan doen nu. Stel je niet zo aan! Je lijkt wel een hysterisch wijf. Doe normaal. Raak me niet aan! Gek. Wat moeten de mensen om ons heen wel niet denken?

Joram laat de opname doorlopen.

einde selftape 26

joram tegen TS Yes, lekker bezig!

27

start selftape 27

Joram kiest een nieuwe positie in het frame.

joram in camera Je huurt een auto op Ibiza. We scheuren anderhalf uur over onverlichte weggetjes. Jij kent de weg. We wisselen geen woord. Dan komen we aan bij een groot stalen hek met daarachter een gigantische villa met zwembad. We rijden het terrein op. Het hek sluit automatisch.

Joram verstijft.

Wat doe ik hier? Waar ben ik aan begonnen?

Joram laat de opname doorlopen.

28

start selftape 28

Joram kiest een nieuwe positie in het frame.

ts Dit is jouw kamer. Vind je het wat?

Kom! Duiken we meteen het zwembad in. Ik ben helemaal gaar.

Joram kleedt zich uit.

Joram laat de opname doorlopen.

start selftape 29

Joram kiest een nieuwe positie in het frame.

ts En ja. Wij zwemmen hier naakt. Heb je daar moeite mee?

joram Eh... nou ik hou mijn zwembroek liever aan.

ts Waar ben je nou toch bang voor? Niemand ziet je. We zitten hier in de 'middle of nowhere.' Wat kan je gebeuren? Doe nou niet zo flauw. Trek die zwembroek uit.

joram Oké. Je hebt gelijk.

in camera Ik trek mijn zwembroek uit ín het water. Ik kan het niet helemaal goed zien, maar volgens mij zwem je rond met een stijve.

ts Kom vent, kom even naast me zitten. Gezellig.

joram *in camera* Jij zit vrolijk op de rand van het zwembad. Ik probeer niet naar jouw stijve te kijken.

Joram kijkt per ongeluk toch.

Joram laat de opname doorlopen.

start selftape 30

Joram kiest een nieuwe positie in het frame.

joram *in camera* De volgende dag gaan we dan eindelijk aan het werk. Ik heb een karakteranalyse gemaakt van de personages...

ts Goed, maar voor we beginnen. Wil je eerst deze blauwe zwemslip aantrekken?

joram Hoezo?

ts Van iedereen die hier komt maak ik een foto in dezelfde blauwe zwemslip. Hoezo? Geloof je me niet? Kijk maar.

Joram haalt de telefoon uit zijn broekzak en TS stapt het shot in en probeert het script buiten beeld te houden. Ze bekijken samen het fotomateriaal van de mannen in blauwe zwemslip.

ts Kijk...

joram Hey, dat is... en... Waren zij hier ook? Je hebt ze wel allemaal zover gekregen.

ts Ja. Kijk bij Jeroen zat hij een beetje strak. Hier staat hij bij het zwembad met een schepnet in zijn handen.

joram Werkt Jeroen nog steeds op kantoor, of kan hij inmiddels al leven van zijn werk als acteur?

ts Nee, hij werkt nog steeds op kantoor. Gaat hem nooit lukken om van acteren te kunnen leven. Vertel niemand dat je deze foto's gezien hebt, oké. Dan heb je echt een probleem. Begrepen?

piep

31

start selftape 31

Joram trekt zijn broek naar beneden en stopt een zakje met een sperma-achtige substantie in zijn onderbroek. TS kijkt er aandachtig naar. Joram maakt vervolgens een wijder shot waarbij ook de bal in beeld komt, gaat op de bal zitten en vraagt TS de camera te bedienen. Dan start hij de opname.

joram Kun jij even zorgen dat het goed in beeld komt?

piep

ts leest de tekst en probeert tegelijkertijd de camera te bedienen, hetgeen een beetje onhandig overkomt Ga jij anders even op die bal liggen. Ja zo ja. En kijk even uitdagend in de camera. Kijk maar hier. Ja hierlangs. Naar dit punt. Ja heel goed. Kun je hem even iets opfluffen. Even aan je lul.

joram Sorry?

ts legt het script weg en probeert zich te focussen op het maken van de beelden, de tekst improviseert hij Ja. Even aan je lul. Begin maar met jezelf te spelen. Niet zo preuts. Jij wilt toch zo graag acteren, dan zul je toch iets meer van jezelf moeten laten zien. Dan zul je iets meer moeten durven. Ja goed zo. Begin maar met jezelf te spelen. Geil dit. Echt geil. Laat je pik in je broekje zitten. We maken geen porno.

Ben je geil? Ja? Fuck wat geil. Ga maar door.

joram Ik wil dit eigenlijk niet. En al helemaal niet op camera.

ts Ga nou door. Vertrouw je me niet? Serieus?

joram Nee, het is niet dat ik je niet vertrouw, maar... ik weet gewoon niet... ik...

ts Je gaat toch niet nu opeens terugkrabbelen. Ik zal niets raars doen. Je kunt me vertrouwen.

joram Ik wil me best voor je aftrekken, maar dan moet je het daarna wel wissen.

ts Ja.

joram Beloof je dat?

ts Geloof je me niet? Maak je maar geen zorgen. Dit is trouwens helemaal niet gay hoor. Heb je het weleens met mannen gedaan? joram Ik heb weleens iets meegemaakt met een oudere man van ergens in de zestig die ik op het jeugdtheater had leren kennen. Hij wilde mij helpen met een monoloog voor de toneelschoolauditie. Ik was nèt vijftien. Hij zei: 'Vroeger was het heel normaal. Ik mocht soms met iemand meerijden. Moest ik hem dan wel voor pijpen. Dat vonden we toen heel normaal.' Ik vroeg: 'Spraken jullie daar dan openlijk over?' Hij zei van niet. Ik vroeg: 'Hoe weet je dat dan, dat iedereen dat heel normaal vond, als jullie er nooit openlijk over spraken?'

Ik had op zijn aanraden iets voorbereid uit Equus van Shaffer. Een jongen bespreekt daarin zijn obsessies met zijn psychiater.

ts Hoe ging die scène? Wat gebeurde er precies?

Joram begint zich ondertussen af te trekken. TS legt het allemaal vast op camera.

joram Ik kan me alleen nog de klok herinneren die boven de keukentafel hing. Alsof de tijd werd stilgezet bleef ik naar de klok kijken.

Joram verstart en herinnert zich de monoloog.

Ik werd naar voren geduwd op dat paard
er zat zweet aan mijn benen van zijn nek
die vent hield mij stevig vast en liet mij het paard sturen waarheen ik
maar wilde

al dat gewicht en dan precies de kant opdie je zelf wilt

zijn flanken waren helemaal warm

en die geur

en toen lag ik plotseling op de grond, omdat papa mij eraf getrokken
had

ik had hem wel kunnen slaan

en nog wat

toen ik het paard voor het eerst zag

keek ik recht in zijn mond

kolossaal was die

en die ketting zat erin

en die vent trok eraan

en ik vroeg

doet het pijn

en het paard zei

het paard zei

het zei

Hij kwam naast mij zitten.

Op de grond.

Met zijn vadsige en zwetende lijf.

En hij haalde zijn geslacht uit zijn broek.

Hij begon gulzig met zijn pik te spelen,

maar hij stopte voordat hij over mij heen klaar zou komen.

‘Waarom moet iedereen toch ook altijd klaar-komen? Wat is er toch met dat klaarkomen’ zei hij.

Ik kwam wel klaar.

ts Dan vond je het toch lekker? Dat is toch het bewijs. Ik snap het. Je vond het echt lekker.

Joram komt klaar. TS maakt close-up van de hand van Joram met de sperma-achtige substantie.

ts Kijk dat bedoelde ik. Dat hadden Twan en ik willen zien in die afstudeervoorstelling.

TS gooit Joram een vooraf door hemzelf geprepareerd handdoekje toe, plaatst de camera in oorspronkelijke positie en pakt het script er weer bij. Joram blijft in zijn spel.

joram Weet je... soms vraag ik me af of mijn ouders me niet beter hadden moeten be-schermen... ik bedoel... zestien en dan al uit huis... Maar ik moest en zou naar Amsterdam, daar gebeurde het.

ts Ga je nu je ouders de schuld geven van jouw keuzes? Jij hebt ze net zolang gemanipuleerd totdat ze je lieten gaan. Ik zou je nooit hebben laten gaan als je mijn kind was. Jij hebt jouw ouders gewoon voor het karretje gespannen. Net zo lang gezeurd totdat je je zin had doorgedreven. Dus stel je niet zo aan. Jij hebt een heel narcistische persoonlijkheid. Wist je dat? Jij wilt dat alles lekker voor je geregeld wordt. Een huisje van je ouders. Waarom ga je niet zelf iets huren? Je bent niet gewend om hard te werken. Jij bent nog helemaal niemand. Ik heb hard gewerkt in mijn leven. Ik heb zelfs ooit in een groentewinkel gewerkt. Dat waren zware dagen, daar moest je echt vroeg opstaan. En dan met van die kratjes. Maar jij... Wat heb jij nou helemaal gedaan? Ik heb dit niet zomaar bereikt. Ik heb hier keihard voor moeten werken.

joram Maar ik heb helemaal geen... ik hou van mijn ouders... hoe durf je te zeggen dat... denk je echt...

Joram begint intens te huilen.

ts Wat is er? Wat is er nou?

joram Ik voel me hier opeens super onveilig...

ts Vanwege jouw ouders?

joram Vanwege jou! Ik voel me hier helemaal niet veilig. Ik wil gewoon naar huis.

ts Waarom voel je je niet veilig?

joram Het voelt alsof er een spelletje met mij gespeeld wordt.

ts Wat een onzin. Straks lig je aan mijn pik te sabbelen en voel je je weer enorm geborgen. En dan is er niets aan de hand. Weet je wat, we gaan de stad in. Gaan we lekker een hapje eten. Daarna gaan we op zoek naar twee geile zwarte pikken en laten we ons even lekker doorneuken.

joram Maar ik wil dat niet.

ts Denk je dat ik tijd heb voor dit gezeik? Ik heb godverdomme meer dan vier bedrijven te runnen ja. Meer dan vier! Denk je nu echt dat ik tijd heb voor jouw sores? Ik doe dit voor jou hè. Ik help je de kast uit man.

einde selftape 31

piep

joram Goed gespeeld... Wat ben je toch een viespeuk eigenlijk, vind jij het ook lekker om toe te kijken hoe iemand zich aan jou onderwerpt?
ts Ik?

Joram haalt de telefoon van het statief, gaat op de grond liggen alsof hij ligt te zonnebaden, plaats de camera vlak naast zich en start de opname.

start selftape 32

joram Heb jij veel vrienden?

ts Ja. Zeker wel.

joram Hoeveel vrienden heb jij dan?

ts Veertig... vijftig... maar vijf echt goede vrienden. Hoezo?

joram Ik geloof niet echt in vriendschap. Nooit gedaan. Ik begrijp het concept niet echt, geloof ik. Ik heb genoeg aan mijn vriendin. Zijn jouw vrienden belangrijk voor je?

ts Ja natuurlijk, wat heb je anders in het leven? Daar doe je het uiteindelijk toch allemaal voor.

joram Heb je veel acteursvrienden?

ts Ze hangen wel om mij heen, maar dat zijn niet de mensen die ik als mijn echte vrienden beschouw. Acteurs zijn opportunisten.

Verschrikkelijk onzekere mensen die constant bevestiging nodig hebben. Vreselijk. Ik heb eigenlijk een enorme hekel aan acteurs. Ik wil ze liever niet in mijn directe omgeving.

stilte

Ga je het aan je vriendinnetje vertellen? Als je met mij trouwt heb je recht op mijn miljoenen. Dan komt je eerst bij mij wonen en dan verhuren we jouw huis gewoon aan je vriendin en dan we vinden wel iets voor je, een rolletje, baantje, een bezigheid.

einde selftape 32

piep

Joram staat op, kleedt zichzelf aan en zet de telefoon met camera weer in het statief.

joram Die avond lag ik in bed. Ik probeerde te begrijpen: wat was er nou helemaal gebeurd? Maar er vormden zich geen gedachten. Hoezo is er iets aan de hand? Ik word doodmoe wakker. Maar ik begrijp op dat moment echt niet waarom.

ts Echt niet?

joram Heb jij nooit iets gezien?

Joram pakt het handdoekje van de grond en gooit het op schoot van TS.

joram Wist jij dit niet?

ts *houdt het handdoekje in de lucht* Dit wist ik niet nee. Jouw vriendin wist dit dus wel?

joram Ik denk het. We hadden het er niet over.

33

start selftape 33

piep

Joram kiest zijn positie in het frame.

joram Eenmaal terug in Nederland.

ts Liefje, hoe was het op Ibiza?

joram Goed. We hebben lekker gewerkt.

Joram laat de opname doorlopen.

einde selftape 33

start selftape 34

joram Jij blijft me bestoken met sms'jes en telefoontjes.

Joram houdt de rekwisietelefoon tegen zijn oor.

ts Hey homo.

joram Ouwe rukker.

ts Weet je nog, Ibiza, dat was geil hè. Ik heb nu ook een te gekke plek in Friesland. Hier in Amsterdam ben ik geconcentreerd, daar in mijn verbouwde boerderij, ben ik helemaal vrij. Tijdens dat uur in mijn auto neem ik letterlijk afstand. Al mijn vrienden en collega's komen daar ook. In Friesland lopen werk en privé vrolijk door elkaar. De interieur-scènes van mijn laatste film bijvoorbeeld draai ik daar in de keuken en in de slaapkamer en na het draaien blijven de acteurs vaak logeren. Komt Thomas Acda 's ochtends opeens de logeerkamer uit... In Amsterdam had ik altijd etentjes, maar samen eten leidt niet per definitie tot echt contact, voor je het weet is de avond voorbij en ga je weer naar huis. Logeerpartijen zijn anders, je maakt elkaar langer mee. Het contact is intenser.

Heb jij zin om langs te komen, op de boerderij?

Eten we wat, zwemmen we wat in de vijver. Naakt.

Nodigen we ook wat geile Friese boys uit.

Maak jij dan de eerste move? Durf je dat?

joram *in camera* Ik hield het af.

Joram laat de opname doorlopen.

start selftape 35

joram *in camera* Het castingbureau belt. Ze vragen of ik tegenspel wil geven. Onbetaald. Alweer.

in telefoon Is dat echt alles wat jullie me te bieden hebben?

in camera Ik stuur jou een appje. Gaan we The Pass nog doen? Gaan we nog aan het werk? Jij bent onbereikbaar. Dan hoor ik van verschillende collega acteurs dat ze gevraagd zijn voor een rol in The Pass. Mijn rol.

einde selftape 35

piep

joram *loopt het frame uit en slaat script dicht* Dat was het dan.

ts *slaat script dicht* En nooit meer iets van hem gehoord? En gedumpte door je vriendin? Kom maar even zitten. We drinken nog wat.

TS schenkt een wijntje in voor Joram. Hij biedt hem de stoel naast hem aan tafel aan. Terwijl TS een muziekje aanzet buigt hij over Joram heen en geeft hij Joram een kusje op zijn hoofd. Vanuit een geluidsboxje op tafel klinkt het nummer Flink Zijn van Robert Long. Joram en TS proosten en drinken van hun wijn. TS zingt zachtjes met het nummer mee, wat een glimlach ontlokt bij Joram.

ts

Tien uur, zondagmorgen
 En ik kijk naar je gezicht
 Nu nog lig je naast me
 En je ogen zijn nog dicht
 Na vandaag zul jij niet meer bij me zijn
 Er is iemand waar je meer om geeft
 't Kan gebeuren

Flink zijn, even flink zijn

En hoewel 't lang kan duren zal ik wachten tot ik niet meer denk aan
 jou

'k Zal wachten tot ik vrij zal zijn en net zover als jij zal zijn
Dus wachten tot ik niet meer van je hou

Twee uur, zondagmiddag
Al je spullen staan al klaar
Koffers en wat dozen
Ik kijk er af en toe eens naar
'k Voel me kloterig maar ik zeg 't niet
'k Hou me goed, je ziet dus
Dat ik 't begin te leren

Flink zijn, even flink zijn
En hoewel 't lang kan duren zal ik wachten tot ik niet meer denk aan
jou

'k Zal wachten tot ik vrij zal zijn en net zover als jij zal zijn
Dus wachten tot ik niet meer van je hou

Zes uur, zondagavond
'Nou, tot ziens' zeg jij, 'ik ga'
Afscheid aan de voordeur
Jij rijdt weg, ik staar je na
Waarom schreeuw ik niet
Zijn m'n ogen droog
't Is misschien net iets te vaak gebeurd
Om nog te huilen

Flink zijn, even flink zijn
En hoewel 't lang kan duren zal ik wachten tot ik niet meer denk aan
jou

'k Zal wachten tot ik vrij zal zijn en net zover als jij zal zijn
Dus wachten tot ik niet meer van je hou

Tien uur, 't is al donker
'k Moet de deur uit want ik stik
Jas aan, 'k ga de stad in
Waar er meer zijn zoals ik
'k Zal niet eenzaam zijn

Nee, vannacht nog niet
En probeer niet jouw lijf te zien
Jouw geur te ruiken

Flink zijn, even flink zijn
En hoewel die kans gering is hoop ik dat ik vurig niet verlang naar jou
Proberen om weer vrij te zijn en net zover als jij te zijn
Dus wachten tot ik weer van iemand hou

Joram zet het nummer af.

joram Ik ontving nog wel een uitnodiging van hem. Voor een feest.

—

Hij is er zelf niet bij. Maar iedereen is er. Iedereen die ertoe doet. Ik hoor van alle kanten 'Hij heeft ons al over je verteld.' Deze mensen, deze wereld, ze lijken me oprecht leuk te vinden. En ik hen. Ik kijk naar de mensen om me heen, dit feest is perfect gecast. Iedereen heeft een specifieke functie in het grotere geheel. We drinken wijn en nemen een pilletje. Dan besef ik: hij heeft me de sleutel gegeven van Club Chardonnay. Ik ben binnengetrepen in zijn wereld. Omdat ik een vriend van hem ben, ben ik een vriend van iedereen in deze ruimte.

—

Dan begint het grote feesten, zonder einde.

Alles moet kunnen.

Alles kan.

Ik doe het met alles en iedereen. Althans dat hoor ik ze denken. Die mensen die niet bij ons clubje horen.

Mijn nieuwe levenshouding is om dat wat ik voorheen abnormaal vond en waar ik me verre van hield normaal te gaan vinden en te omarmen. Grenzeloos openstaan. Ik doe mee. Ongeacht wat. Ik zeg JA! Want in deze stad zegt iedereen JA! In deze kringen is alles een JA! Ik zit dicht op het vuur en hoor allerlei verhalen over corrupte subsidiestromen van de directeur van het stadstheater die zijn zingende vriendinnetje een internationale ontwikkelingssubsidie geeft. De lijntjes van de raden van toezicht naar wie het werk krijgt zijn simpel uit te tekenen. Commissieleden die dubbele belangen hebben, maar toch miljoenen mogen vergeven. Corruptie. Ach ja! Voor ons gelden andere normen.

Wij zijn gewoon lekker vrij. Doe ons een lekker wijntje en een snuifje en dan komt alles goed.

—

Iemand zegt tegen mij:

‘Jij hebt helemaal geen profiel. Jij doet het met iedereen. Dan weer een soap, dan weer een kleine en slecht bezochte Arthouse-film. Wie ben je nou eigenlijk? Je hebt wel talent, maar. Dat moet er nog uitkomen.’

‘Heb je me eigenlijk weleens iets anders zien spelen?’

‘Nee, maar ik herken talent. En jij hebt talent. Talent om écht te leven.’

—

En dat heb ik!

En daar gingen we.

Wat een vrijheid!

Ik geef me volledig!

Ik sta open, ik wil leren!

En dan word ik weer meegevraagd naar Ibiza. Niet door hem. Door vrienden van hem.

‘We gaan naar Ibiza. Kom je ook langs?’

Er is nog een plekje over in de villa en ze hadden aan mij gedacht.

Tja, Ibiza...

Waarom ik toch meeding naar Ibiza?

Ik dacht de hele tijd, ik doe dit wel, maar ik ben dit niet.

Ik begin gewoon net zo te leven als zij leven.

Ik leer dat dit vrijheid is.

—

Joram wijst naar zijn glas wijn.

—

Beetje bij beetje vergeet ik wie ik was, waar ik vandaan kwam, wie de mensen zijn die het goed met mij voorhebben.

Kom maar op Ibiza! Waar zijn de feestjes? Ik slaap met alles wat ik voor handen krijg. Vrouwen, mannen...

Ondertussen hebben we onze mond vol met idealen, maar eigenlijk doen we niets anders dan feesten.

En dan lig ik weer aan het zwembad. Met mijn nieuwe vrienden.

Een hysterische vriend bekijkt de L’Homo. Iemand op de cover schijnt het met iedereen gedaan te hebben. ‘Echt een slet.’ ‘Heeft zich wel heel

knap opgewerkt die jongen. Kijk waar hij nu is. Je moet soms een beetje een sletje zijn.'

'Wist je dat ik ook met hem op Ibiza ben geweest?', vertel ik ze.

'O vertel... Wat is daar gebeurd. Is daar iets gebeurd dan.'

'Ik lag aan het zwembad. Ik lag daar in een blauw zwembroekje...'

Iemand schreeuwt er ineens dronken tussendoor:

'Schat, hang jij nog aan het subsidie-infuus?' 'Nou schat, ik heb net een paar ton binnen. Voor mijn nieuwste film.' 'Ach, lief subsidiezustertje van me, maak er wat moois van hè.'

—

Er zijn geen grenzen meer.

Ik vind dat ik mee moet doen, ik ben een acteur.

Ik ben te geremd.

Dit is wat hij en Twan bedoelden.

Ik wil grenzeloos zijn.

Ik wil Fassbinder zijn.

—

Ik voel me vreselijk op die lopers. Ik sta naast een van mijn nieuwe vrienden. Hij poseert. De fotograaf vraagt of ik een stapje opzij wil zetten.

'Zeg, hoe lang ken jij hem eigenlijk al?', vraag ik aan die vriend.

'Ik hem? Ruim twintig jaar. Ach, het wereldje is zo klein. We zijn allemaal vrienden van elkaar. Pas maar op. We benne op de wereld om mekaar om mekaar te hellepe niet waar. Ben benieuwd wat hij ervan gemaakt heeft vanavond. Hoe gaat het met je carrière? Heb je wel genoeg werk?'

'Ik probeer me vooral op het buitenland te richten. Interessantere films en regisseurs. Ik maak selftapes. Ik heb daar een speciale workshop voor gevolgd. En ik heb een dialect coach, twee, een voor Brits en een voor Amerikaans. Ik heb zelfs in optie gestaan voor een rol in een internationale Netflix-serie.'

'Zo.'

'In Nederland begrijpen ze het niet. Het is een handelsland, het zijn geen verhalenvertellers.'

'Nou ik ben benieuwd wat je ervan gaat vinden straks. Ik denk dat jij er wel kijk op hebt. Ik kan wel oordelen of ze kunnen zingen, als jij nou zou

kunnen vertellen of ze een beetje kunnen spelen, dan komen we samen een heel eind.'

'Zit jij ook hier al in de jury? Kan dat zomaar? Je presenteert, je zit in de jury, je zit in de commissie... Jij werkt ook voor Joop toch? Kan dat allemaal?'

'Het is een klein landje. Dus dat kan niet anders.'

'Komen jouw vrienden straks ook naar de after?'

Ik durf helemaal niet te zeggen dat ik geen andere vrienden meer heb. Op dat moment komt hij de rode loper opgelopen.

'Hey, daar heb je hem.'

Dit is de eerste keer dat ik hem weer zie sinds Ibiza. Hij heeft een entourage jonge acteurs om zich heen, kijkt onze richting uit en ziet ons staan. Hij lijkt te schrikken. Waarom? Dan herpakt hij zich en komt op ons af. 'Dag poezen.'

—

De volgende dag stonden de kranten vol met nieuws over hem, maar niet met lovende kritieken.

—

'Hallo. Mag ik je wat vragen stellen n.a.v. de affaire. Je weet wel over hem. Daar heb jij toch ook mee gewerkt?' 'Ja.' 'En wat vind je ervan?' 'Geschrokken?' 'Ja enorm.' 'Vermoeden van gehad?' '...' 'Beschouw je jezelf als een slachtoffer?' 'Nee.' 'Is er iets gebeurd tussen jullie?'

—

Met mij is niets aan de hand, met mij is niets aan de hand.

—

En dan zeggen mijn vrienden:

'Ach zo een vaart zal het wel niet lopen. Dat waait allemaal wel weer over. Over twee jaar is hij allang weer terug aan het werk. Dat hele MeToo-gedoe is slechts een modegril.'

'En al die beschuldigingen en aanklachten dan? Er komen nu zoveel verhalen naar buiten. Die mensen liegen allemaal?'

'Ach, dat zijn allemaal mislukkingen. Dat zijn geen echte acteurs toch. Echte acteurs hoeven niet zulke trucjes uit te halen in de hoop een rol te bemachtigen van hem. Die zijn gewoon goed, die kunnen gewoon acteren.'

'Dus ze hebben de situatie zelf gecreëerd om werk te krijgen?'

'Natuurlijk. Wat dacht jij?'

'Maar hij schijnt een aantal mensen gebeld te hebben om excuses te maken.'

'Heb jij hem nog gesproken?'

'Nee.'

—

Waarom heeft hij mij eigenlijk niet gebeld?

—

TS legt een hand op die van Joram.

—

Langzaamaan begin ik te begrijpen dat ik niet bijzonder was.

Ik hoor dat hij mensen belt om excuses aan te bieden.

Hij wil de schade beperken.

Behalve mij.

Mij belt hij niet.

Hadden we dan toch iets bijzonders?

Was mijn situatie anders?

Zit ik in een ander verhaal?

Had ik er vrijwillig mee ingestemd en onderscheidt mij dat van al die anderen van wie er tientallen, misschien wel honderden... die door hem zijn... ?

Is het mijn eigen schuld?

Waar ben ik dan de fout in gegaan?

Op welk moment is de grens overschreden?

Het moment dat de theaterleraar van de 'Mama, ik heb AIDS'-oefening mij omhelst?

Op het moment dat ik het niet vreemd vind dat hij me 's avonds laat appt?

Het moment dat ik vrijwillig zijn huis binnenga?

Het moment dat ik instem met zijn aanraking?

Op het moment dat ik mij laat masseren?

Op het moment dat ik onder zijn douche ga staan?

Het moment dat ik me voor hem aftrek terwijl hij enkel toekijkt?

Het moment dat ik terug flirt? Het moment dat ik interesse toon?

Het moment dat ik seks met hem heb?

Het moment dat ik meega in zijn fantasieën?

Al die momenten dat ik me liet overhalen?

Of heb ik gelegenheid gegeven?

Heb ik mezelf in de aanbieding gegooïd?
Deed ik het om ervan te profiteren?
Heb ik ervan geprofiteerd?
Waarom bleef ik hem opzoeken?
Waarom schaamde ik me niet?
Schaamde ik me niet?
Waarom heb ik niemand gewantrouwd?
Waarom ben ik zo naïef?
Wilde ik te graag?

—

Het ene moment voel ik heel veel en het andere moment helemaal niets.

—

TS kruipt steeds dichtert tegen Joram aan.

—

Wat gebeurt er toch in mijn leven? Val ik nou op oude mannen? Wilde ik dit? Word ik opgewonden van dit type man? Om dit uit te vinden zoek ik contact met de meest afgrijselijke babyboomer-man die ik op een speciaal hiervoor geïnstalleerde homo-app Grindr kan vinden. Ik nodig hem uit bij mij thuis en maak duidelijk dat het alleen om de seks gaat. Ik heb niks gedronken, ik ben volkomen nuchter.

—

TS begint Joram af te trekken. Hun beider voorhoofden raken elkaar.

—

Een gepensioneerde marinier belt aan.
Hij ruikt naar oud zweet, shag en iets van uien.
Maar ik probeer heel hard niet te ruiken,
dus ik weet het niet zeker.
Ik verdring de geur.
Ik zie mezelf van boven
als in een amateur-pornofilm
op deze man zitten.
Ik doe alles heel zakelijk,
alsof hij mij er straks voor zal betalen.
Ik voel er niets bij
en besef me:
dit ben ik niet.

Toch ga ik door.

Ik maak het af.

Vol walging

kom ik klaar.

Hij komt snel daarna klaar, drinkt zijn glaasje water leeg en snelt verbaasd mijn huis uit. Zijn ogen lijken te vragen:

waarom wil jij eigenlijk seks hebben met iemand zoals ik?

Waarom inderdaad.

—

Joram kijkt TS aan, staat op en beweegt zich richting de wijnkast. Gedurende de volgende tekst haalt hij de flessen wijn uit de kast en zet deze voor TS op tafel.

—

Het afspreken met mijn vrienden lijkt een fulltimebaan geworden te zijn. Ik word uitgenodigd voor het grote Chardonnay-feest.

—

‘We hebben hem ook een uitnodiging gestuurd voor ons feest.’

‘Pardon?’

‘Ja. Hij komt toch niet. Hij zit ondergedoken. Maar hem uitnodigen is het minste dat we kunnen doen. We laten hem niet vallen.’

Ik voel me licht worden. Ik weet niet wat ik moet zeggen.

‘Ik eh... ik eh... jullie weten toch dat... nou ja... dat ik ook voor hem gewerkt heb.’

‘Echt waar? Wat is er gebeurd dan?’

‘Heb je de kranten niet gelezen? Je hebt het nieuws toch gezien. Laat ook maar. Fijn, zulke vrienden.’

‘Wil je hem dood hebben?’

‘Nee, natuurlijk niet.’

‘Hij heeft nog geeneens een proces gehad en hij is al gebrandmerkt. Wat heeft hij nou eigenlijk gedaan?’

‘Hij hoeft niet al zijn vrienden te verliezen, maar hij heeft er wel erg veel overgehouden.’

‘Schatje maak je nou niet zo druk over zaken waar je toch geen invloed op hebt.’

—

Iedereen is er. De hele Amsterdamse grachtengordel is present. Je kent ze allemaal wel. Kijken die mensen mij nu vies aan? Krijg ik nou

een meewarige glimlach toegeworpen? Ik dacht 'ik kan de wereld aan', maar een allesoverweldigend gevoel van schaamte neemt bezit van mij. Ik word vies aangekeken, door mensen van wie ik dacht dat ze nabij waren. Sinds hij ondergedoken is lijkt iedereen mijn gedrag als een recensent te bestuderen. Alsof ze zich afvragen wat ik hier eigenlijk te zoeken heb. 'Ben jij er zo eentje?' Ik gooi er maar weer snel een wijntje in, ik maak een grapje – humor is veilig – en hup... door.

–

Een vriend van mij neemt een slokje van zijn witte wijn en kijkt vals voor zich uit.

'Wat vind jij er nou van? Dat gedoe met hem?'

'Dat gedoe?'

'Ja. Ik was voor werk in Tel Aviv en heb hem daar gesproken, die heeft echt moeten vluchten. Zo zielig. O wat verschrikkelijk voor hem. Echt zielig die man. Zo zielig. Wat hém is aangedaan. Hij is nu postbode. En heeft een klein appartementje in de stad en een huisje wat verderop. Hij voelt zich levend begraven. Zo zielig.'

Hij praat zonder ook maar één vraag aan mij te stellen, waarvan het antwoord hem waarschijnlijk niet kan schelen. Waarom vraagt hij mij niks?

In paniek grijp ik me vast aan een jonge bevriende acteur die via mij Club Chardonnay binnen is getreden. Ik vertel hem dat ik weg moet van het feest. Hij zegt: 'Ik ben hier ook niet voor mijn lol, denk je dat ik bevriend was geweest met deze mensen wanneer ze niet zo dicht op het vuur hadden gezeten?' Ik wist niet wat ik moest zeggen.

Wat is dit voor een feest? Dan klamp ik een regisseur aan, overduidelijk het feestnummer van de avond. Misschien begrijpt hij me.

'Ik ga een stuk maken, naar aanleiding van MeToo. Het gaat over...'

'...o leuk. Ik ook.'

Voordat ik mijn plan uit kan leggen begint hij over zichzelf.

'...ik ga een film maken. Over kindermisbruik in de kerk. Heel erg allemaal. Gelukkig zijn we nu helemaal woke!'

'Het is makkelijk om als filmmaker met de vinger te wijzen naar de kerk. Maar het misbruik gebeurt gewoon hier, onder je neus. Wijs maar naar de kerk!'

Ik besef. Kritiek wordt niet op prijs gesteld. Ik word geacht te kopiëren.

'Waarom wil jij iets over misbruik maken?'

Ik kan niet langer meespelen.

—

Joram heeft alle wijnflessen voor TS op tafel gezet en gaat tegenover hem aan tafel zitten.

—

joram Ik ben misbruikt.

ts Hij zal terugkomen. Ze laten hem toch niet vallen? Hij is de enige persoon in Nederland die kan wat ie kan. Ze moffelen zijn naam een beetje weg, doen schimmig over hem, zetten hem voor minder op de begroting en dan gaan ze gewoon door alsof er niets veranderd is. Ze gaan een heel waarachtig portret over hem maken. Iets tussen fictie en documentaire. Over wat er gebeurt als je slachtoffer wordt van die MeToo gekte. Bovendien, de zaak is afgekocht. Zijn vrienden bij de publieke omroep zullen hem steunen. Ze gaan hem een comeback geven. Om te beginnen een grootse nieuwe musical. Accepteer het gewoon. Zo zit de wereld in elkaar. Je kunt het systeem niet veranderen. Sterker nog, jullie hebben hém gebruikt. En nu het jullie niet meer uitkomt, wordt hij aan de schandpaal genageld. Hij had de sleutels van het paleis en jullie wilden allemaal naar binnen en hebben hem gebruikt en gebruikt en gebruikt. En nu ga je zielig lopen doen.

Joram staat op, loopt naar het statief, draait de camera in de richting van TS. Joram kijkt naar TS op het projectiescherm.

joram Kijk eens naar jezelf. Denk jij oprecht dat ik seks met jou wil uit pure begeerte? Of weet je dat het niet zo is? Kick je daar juist op? Dat we eigenlijk niet willen, maar dat je ons toch zover gekregen hebt...

—

Jij doet het ook.

Maar dank je wel.

Dat is precies wat ik wil laten zien.

Het is groter dan hij.

—

Het is een systeem wat we steeds maar weer tolereren. Omdat we denken: jij kunt iets voor mij betekenen kunstbobo, kunstbonobo.

Maar wat betekenen jij eigenlijk? Wat kunnen júlíe eigenlijk?

—

Als je maar een beetje ambitie hebt, dan ben je eigenlijk al verloren. Dat ruiken jullie.

Als we niet meespelen, dan zullen we het bezuren.
Elke keer moeten we ons maar weer bewijzen.
Mijn leven voelt als een lange auditie.
Ik zit al die tijd in jullie verhaal.

—

Ik dacht altijd dat het mogelijk is respect te hebben voor elkaar. Elkaar iets te gunnen. De macht eerlijk te verdelen. Een wereld waarin de ander te vertrouwen is. Dat was mijn droom. En dat je bijvoorbeeld ook gewoon betaald wordt voor het werk dat je doet.

Dat gedrevenheid je niet kwetsbaar maakt, maar dat gedrevenheid en idealisme de basis zouden zijn van ons gemeenschappelijke verhaal. Een verhaal dat niet voortdurend gekaapt wordt door machtswellust. En dat ik mijn stem en lichaam zou geven aan deze grote idealen.

—

Maar ik kan nu maar één ding concluderen. Je hebt in dit wereldje twee soorten mensen, slechte mensen en héél slechte mensen.

Ik ben er heel lang in meegegaan. Het is onmogelijk je er in je eentje tegen te verweren. Maar ik wil niet langer medeplichtig zijn aan de instandhouding van dit hypocriete systeem.

—

Is het elders beter?

Vast niet.

Maar dít wil ik niet.

Ik zie hoe jullie je vastdraaien in elkaar.

Ik heb ruimte nodig. Lucht.

Ik ga naar buiten, deze stad uit.

TS staat op

ts in het weggaan Zou ik jou eens wat zeggen: een wereld zonder toneel lijkt me een verademing.

joram roept TS na Jij mag gaan. Dank je wel. Je hoort nog van mij.

Joram kijkt om zich heen, loopt naar het statief en start een laatste opname.

piep

joram Kijk je nog?!?! Ja?

Heb je de eindscène uit The Pass eigenlijk wel eens goed gelezen? Of ging het je vooral om dat eerste deel in die onderbroekjes?

–

Dit. Dit is het. De eindscène. Ben jij niet eigenlijk net Jason uit The Pass?

–

Op de witte achtergrond verschijnt een projectie met de eindscène van The Pass. Joram staat er middenin.

–

Nu vijftien jaar nadat jij de wedstrijd won door mij voorbij te spelen kom ik je opzoeken. Jij smeekt om mijn liefde. Ik raak in verwarring. Één belofte van jou en ik raak al direct weer in verwarring. Ik probeer je te doorgronden, maar je bent niet diegene die ik dacht te kennen. De macht en roem zijn je naar je kop gestegen. Ik heb nog steeds dezelfde droom als toen. Maar als ik jou zo zie, besef ik dat ik de eigenlijke winnaar ben omdat ik niet in jouw schoenen sta. Ik ben Ade. Ik doe de deur dicht. Ik ga mijn eigen weg. En jij blijft eenzaam en ongelukkig achter.

–

Ik heb selftapes gemaakt.

Ik stuur ze de wereld in, omdat ik wil dat het narratief verandert.

Dit is mijn verhaal. Ik wil dat de wereld het ziet.

The Pass ga ik niet meer doen.

Maar ik heb wel een voorstelling gemaakt.

Over ons.

piep

nawoord

Deze toneeltekst gaat over structurele misstanden in de cultuursector door welke niet alleen acteurs, maar ook veel creatieven getroffen worden, d.w.z. uitvoerenden, makers, muzikanten, vormgevers en vele anderen.

Het is makkelijk om af te rekenen met specifieke personen of instanties die symbool staan voor dat wat er mis is in de sector. Die reflex werd ons na het uitkomen van deze voorstelling maar al te duidelijk.

Om een voorbeeld te geven: daar waar 'casting director' staat kan ook 'subsidiënt' gelezen worden, daar waar 'Club Chardonnay' staat 'Vlaamse Golf' of het volgende clubje dat alweer klaarstaat om elkaar de bal toe te spelen en de hand boven het hoofd te houden.

Bij machtsmisbruik wordt er al snel in stereotypen en conservatieve rolpatronen gedacht. Er zijn in het verleden echter voldoende voorbeelden geweest van vrouwen die op hoge posities zaten en hun macht misbruikten. Ongewenst gedrag is niet per definitie gekoppeld aan iemands geslacht, maar komt voort uit het normaliseren en ruim baan geven aan een giftig werkklimaat.

Ook hoeft er bij machtsmisbruik niet altijd sprake te zijn van een seksuele component.

Het probleem van flexwerk wordt nog steeds niet ten volle onderkend door de beleidsmakers en opdrachtgevers in de cultuursector. Daar waar bestuurders vaak ministersalarissen ontvangen voor werkzaamheden waar zij niet op aangesproken kunnen worden, worden de creatieven veel te vaak gevraagd te werken onder zeer abominabele omstandigheden. Het is een geïnstitutionaliseerde en vaak zelfs geromantiseerde vorm van armoede. Vanwege de flexibele contracten is het voor het gros van de creatieven bijna onmogelijk om pensioen op te bouwen of verzekerd te zijn bij tegenslag.

De opleidingen proberen inmiddels om hun studenten een veilige omgeving te bieden, maar ze moeten niet langer met hun rug naar de arbeidsmarkt blijven staan.

Wij zijn de Kunstenbond zeer erkentelijk voor het werk dat zij verrichten ter verbetering van de arbeidsomstandigheden van alle creatieven in de cultuursector. Maar er is natuurlijk sprake van een enorme systeemfout wanneer ZZP'ers niet hun eigen tarieven kunnen bepalen en de vakbond de belangen van de ZZP'ers moet behartigen. De fondsen en opdrachtgevers nemen hier in het algemeen een veel te opportunistische rol in en lijken niet stil te staan bij de maatschappelijke gevolgen.

De sector zal toch gezamenlijk moeten zoeken naar een vorm van tegenmacht, waardoor het aankaarten van misstanden niet langer afhankelijk is van klokkenluiders die hun carrière op het spel zetten. De definitie van solidariteit behoeft daarbij een concrete uitwerking. Een meldpunt als Mores Online zou meer middelen en mogelijkheden moeten krijgen om zijn tanden te laten zien.

In de analyse van deze voorstelling pogen mensen uit de cultuursector het probleem heel klein en persoonlijk te maken en benoemen te weinig partijen hun eigen rol in de grotere cultuuromslag die nodig is. Wie maakt er nou bijvoorbeeld eens werk van de aanpak van de (netwerk)corruptie die wij in dit stuk aankaarten en welke algemeen bekend is? Zelfs de verantwoordelijke ambtenaren kijken weg na het zien van deze voorstelling. Waar blijft toch die tegenmacht?

Machtsmisbruik is meer dan de grote excessen. Ieder speelt zijn rol. Dit was onze bijdrage!

Bram en Jord

CASTING THE PASS ging bij Het Zuidelijk Toneel in première op 22 oktober 2020 in theater Bellevue in Amsterdam

joram	Jord Knotter
ts	Gerardjan Rijnders
Idee	Bram Jansen en Jord Knotter
Regie	Bram Jansen
Tekstcoach	Liet Lenshoek
Dramaturgie	Piet Menu
Productie	Het Zuidelijk Toneel

www.hzt.nl

Een groot deel van de tekst is tot stand gekomen op basis van improvisaties van Jord Knotter en Gerardjan Rijnders

Credits team: Diane, Jorg, Laura, Jolanda, Pelle, Peter-Paul, Arco, Sophie, Anne-Marie, Effie, Ingrid

Met speciale dank aan: Aagje Gest en Iwan Zeinstra

Bram Jansen (Huissen, 1988) studeerde in 2012 af aan de regieopleiding van de Toneelacademie Maastricht met *Kijken naar Julie*, een studie van Strindbergs *Freule Julie*. Op het Russische Baltic House Festival in St. Petersburg won Bram hiervoor de Breakthrough Award. Als regisseur was hij werkzaam voor Toneelgroep Maastricht, het Zuidelijke Toneel, Alles voor de Kunsten, FABULEUS, Theater Oberhausen, Schauspielhaus Zürich en Theater Luzern, waar hij vele werken creëerde, waaronder het met een Oberhausener Theaterpreis bekroonde *Anatol*. Hij regisseerde de persoonlijke verhalen van o.a. Romana Vrede (*Who's afraid of Charlie Stevens?*) en Fahd Larhzaoui (*Shirt uit Fahd!*). Ook maakte hij, vaak samen met choreograaf Ryan Djojokarso, uitstapjes naar dans- en muziektheater. In 2019 regisseerde hij bij het Luzerner Theater de operette *Märchen im Grand Hotel*.

Toneelwerk

Casting The Pass – 2020

Märchen im Grand Hotel – i.s.m. Julia Jorda – 2019

Wie mag er dood? – i.s.m. Jorg Schellekens – 2018

What about Nora? – i.s.m. Julia Reichert – 2017

Der Unzerbrochene Krug – i.s.m. Hannes Opperman – 2017

Alleen de grootste nabijheid – i.s.m. Peter Anthonissen – 2015

Kijken naar Julie – i.s.m. Frank Mineur – 2012